

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 1997-1998

«Τα ξωκλήσια του Βελβεντού - Γιε μ'στουν Αη Λια»

Σαν παραμύθι...

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένα μικρό χωριό στην αγκαλιά των Πιερίων και δίπλα στο μεγάλο ποτάμι . Οι άνθρωποι που ζούσαν εκεί , ήταν καλοί και ευσεβείς και γι αυτό το στόλισαν με ξωκλήσια . Φρόντισαν να τα χτίσουν κυκλικά , έξω από το χωριό . Έτσι κάλυψαν όλα τα σημεία προσανατολισμού του χωριού τους με μικρά , ταπεινά , κάτασπρα εκκλησάκια .

Ο καιρός περνούσε ειρηνικά , καλλιεργώντας τη γη τους κι ευχαριστώντας το Θεό που έχει το χωριό στην αγκαλιά Του .

Άλλες όμως οι βουλές των ανθρώπων .

Η μεγάλη καταστροφή του χωριού δεν ήρθε απ' το πέρασμα του χρόνου που όλα τα διαβρώνει αλλά από τον πόλεμο που οι άνθρωποι αποφάσισαν . Έκαψαν , γκρέμισαν , λεηλάτησαν , αφήνοντας πέτρινα κουφάρια να κοιτούν τον ουρανό . Οι λίγοι κάτοικοι που έμειναν , μάζεψαν τα συντρίμμια τους κι έχτισαν το χωριό τους λίγο πιο πέρα από τα ερείπια , που τα άφησαν στη φύση να αποφασίσει για την κρυψώνα τους .

Τα ξωκλήσια όμως τα ξανάχτισαν , κατάγναντα στον ήλιο , με τις καμπάνες τους αψηλά , στα δέντρα ναν δεμένες , για να κουρντίζουν ολονυχτίς του Αϊ – Λαού τη σκόλη .

Στο καινούργιο χωριό έχτισαν κι άλλα εξωκλήσια . Πολλά απ' αυτά μέσα σε κτήματα κάνοντάς τα βακούφικα , για να μη μπορεί να τ' αρπάξει ο καταπατητής . Έτσι τα εκκλησάκια έγιναν μέρος της ζωής των ανθρώπων του χωριού . Τα φρόντιζαν , τα αγιογραφούσαν , τα λειτουργούσαν , μέχρι και γλέντια έκαναν στις εξοχές τους .

Με το πέρασμα του χρόνου φθάρθηκαν και καταστράφηκαν πολλές εικόνες και αγιογραφίες . Οι άνθρωποι από το μεγάλο ζήλο να τα φροντίσουν και να είναι πάντα κάτασπρα απ' τον ασβέστη , έσβησαν αρκετές τοιχογραφίες παλιές και όμορφες , με μεγάλη αξία .

Αν τυχόν θελήσετε να δείτε πως η αγάπη των χωρικών τα έχει διατηρήσει , δεν έχετε παρά να τα επισκεφτείτε τη μέρα που γιορτάζει ο Άγιός τους , να δείτε τι γλέντα κάνουν όλοι εκεί .

Έτσι θα ζούμε όλοι καλά

Κι αυτά καλύτερα .....

Ξωκλήσια του Βελβεντού

Αγία Παρασκευή στο Τσιλιπίσιο

Μικρή μονόκλιτη βασιλική , χρονολογείται από τα χρόνια της Τουρκοκρατίας . Είναι χτισμένη στην περιοχή « Παλιόμυλος » , στη δεξιά κοίτη του Γριτσιανίσιου λάκκου απέναντι από το Τσιλιπίσιο . Το εκκλησάκι χτίστηκε στο συγκεκριμένο σημείο γιατί εκεί υπήρχε πηγή νερού , γνωστή σα « βρύση της Αγίας Παρασκευής » , και οι εκκλησίες που

είναι αφιερωμένες στη χάρη της , θεμελιώνονται κοντά σε πηγές νερού . Το τέμπλο της είναι κατασκευασμένο από τον παλαιογρατσανίτη ξυλογλύπη Παναγιώτη Ζαρούχα . Δεν παρουσιάζει ζωγραφική διακόσμηση στους τοίχους ενώ οι παλιότερες φορητές εικόνες αγιογραφήθηκαν από τον Χαρίσιο Τσιουκαρδάνη . Η περιοχή που χαρακτηρίζεται από πλούσια βλάστηση με θέα προς τη λίμνη Πολυφύτου και κοντά στον όχθο του Παλαίκαστρου ονομάζεται « Τζιτζική » από τα πολλά τζιτζίκια . Γιορτάζει στις 26 Ιουλίου , αλλά λειτουργείται την πρώτη Κυριακή μετά τη γιορτή της .

Προφήτης Ηλίας στο Τσιλιπίρι

Χρονολογείται από τα χρόνια της Τουρκοκρατίας . Οι Βελβεντινοί τον αποκαλούν « ο κατ'νός Αη - Λίας » . Εκεί πρωτοπερπατούσαν οι μητέρες τα μωρά τους . Κρατώντας τα από το χεράκι , γύριζαν τρεις φορές γύρω από την εκκλησία . Όσοι είχαν πρόβλημα με τ'αυτιά τους , τα έβρεχαν με αγιονέρι που ανάβλυζε από την κουφάλα του γέρικου δέντρου που ισοκίωνει το ξωκλήσι . Τα τελευταία χρόνια ανακαινίστηκε με την οικονομική βοήθεια των Βελβεντινών . Γιορτάζει στις 20 Ιουλίου .

Άγιος Νικόλαος στο Μπράβα

Η εκκλησία προϋπήρχε σε άλλο σημείο της περιοχής . Ήταν πιο μικρή , αλλά καταστράφηκε . Στον « Κάτω Μπράβα » αναφέρεται ότι υπήρχε μικρός οικισμός και μοναστήρι με καλόγερους . Σε πολλά σημεία σήμερα , Βελβεντινοί που έχουν κτήματα εκεί , βρήκαν ανθρώπινα οστά , σημάδι ότι υπήρχε νεκροταφείο . Η εκκλησία ξαναχτίστηκε από τον Ιωάννη Εμμανουήλ στη θέση που είναι σήμερα το 1910 - 1912 . Στην εκκλησία φυλαγόταν μια μαρμάρινη πλάκα με παραστάσεις Αγίων που κλάπηκε την περίοδο κατασκευής του φράγματος Πολυφύτου . Δε γιορτάζει στις 6 Δεκεμβρίου, αλλά στις 22 Μαΐου . Το 1996 - 1997 , έγινε αρχαιολογική ανασκαφή στον ελληνιστικό οικισμό , στη θέση « Κάτω Μπράβα » , κοντά στον Άγιο Νικόλαο , που έφερε στο φως πήλινα αγγεία και ειδώλια 3^{ου} και 2^{ου} π. χ. αιώνα , ενώ σχετικά ευρήματα επιβεβαιώνουν πως η περιοχή είχε κατοικηθεί από τη Νεολιθική Περίοδο .

Άγιοι Ανάργυροι

Θεμελιώθηκε το 1922 και ολοκληρώθηκε από τον Τάσιο Τσιτσιρική που , όπως λέγεται , σκοτώθηκε κατά την κατασκευή του ναού . Είναι η μόνη εκκλησία , μαζί με την Αγία Τριάδα στο Μετόχι , που έχει γυναικωνίτη . Έχει νάρθηκα και δεσποτικό θρόνο . Είναι

χτισμένη σε βακούφικο κτήμα . Δίπλα στην εκκλησία υπάρχει οικίσκος , δωρεά κάποιου Κολουμτζή που είχε ρίζες βελβεντινές . Εκεί φιλοξενήθηκε μια οικογένεια Σερβιωτών μετά τον βομβαρδισμό των Σερβίων .

Οι Άγιοι Ανάργυροι ήταν γιατροί και μέχρι σήμερα οι Βελβεντινοί που έχουν κάποιο πρόβλημα υγείας , κάνουν λειτουργία παρακαλώντας τους Αγίους για θεραπεία και υγεία του πάσχοντος . Είναι από τα πιο αγαπητά ξωκλήσια των παλιών Βελβεντινών, γιατί τη δεύτερη μέρα του Πάσχα , αφού λειτουργούσαν την εκκλησία , μετά στρώνονταν κατά παρέες στο χορτάρι , έπιναν , έτρωγαν , τραγουδούσαν και γλεντούσαν . Ήταν από τις πιο αγαπημένες γιορτινές εξορμήσεις τους στην εξοχή .

Άγιος Ευθύμιος

Παλιά εκκλησία , χτισμένη από την εποχή της τουρκοκρατίας , στην περιοχή Κρανιές . Το ξωκλήσι χτίστηκε ανάμεσα σε χτήματα Βελβεντινών για να θεωρηθούν βακούφικα και να αποτραπούν έτσι οι Τούρκοι να τα οικειοποιηθούν . Λέγεται ότι το Άγιο Βήμα της ήταν απ' έξω σκεπασμένο με χώμα και εσωτερικά ήταν από κοκκινόχωμα και κεραμίδι . Όταν αργότερα ανακαινίστηκε , στο Άγιο Βήμα βρέθηκε τάφος με ανθρώπινα οστά . Με τον Άγιο Ευθύμιο συνδέεται ένας θρύλος που μας τον διηγήθηκε ο εκκλησιαστικός επίτροπος της εκκλησίας , ο κ. Χαράλαμπος Βήτος : « Υπήρχαν 3 παπάδες : ο Άγιος Αθανάσιος , ο Άγιος Αντώνιος και ο Άγιος Ευθύμιος . Ξεκίνησαν από την Πιερία για ένα ταξίδι . Στο δρόμο , ο Άγιος Αθανάσιος και ο Άγιος Αντώνιος δεν ήθελαν μαζί τους τον Άγιο Ευθύμιο γιατί δεν είχε γένια . Έτσι έφευγαν μπροστά και τον αφήναν μόνο του πίσω . Ο Θεός τον λυπήθηκε και με την ευλογία του , ο Άγιος Ευθύμιος έβγαλε γένια ως την κοιλιά και είναι ο Άγιος με τα μακρύτερα γένια » . Το ξωκλήσι καταστράφηκε δύο φορές . Από τους Γερμανούς και από πυρκαγιά . Το εκκλησάκι γιορτάζεται στις 20 Ιανουαρίου απ' όλους τους Ευθύμηδες , τους Τσιμινάκηδες , όπως αποκαλούνται στον τόπο μας .

Αρχαγγέλων Γαβριήλ και Μιχαήλ

Παλιά , αχρονολόγητη εκκλησία . Επισκευάστηκε τη δεκαετία του 1980 και τοποθετήθηκε πρόχειρη στέγη από λαμαρίνες . Είναι χτισμένη στην τοποθεσία Κρανιές , κοντά στο Σκεπασμένο . Αφιερωμένη στους αρχηγούς των επουράνιων αγγελικών δυνάμεων , στους αρχαγγέλους Γαβριήλ και Μιχαήλ . Από μαρτυρίες πιστών στην κόγχη του Αγίου Βήματος , υπήρχε τοιχογραφία που δε διασώθηκε . Το εκκλησάκι γιορτάζει στις 8

Νοεμβρίου και το τιμούν οι Βελβεντινοί , κυρίως αυτοί που έχουν ξενιτεμένους , για να παίρνουν καλές ειδήσεις , αφού ο Γαβριήλ ήταν ο καλός άγγελος της Θεοτόκου .

Ανάληψη στο Ρ' ξτόπλου

Είναι το δεύτερο ξωκλήσι αφιερωμένο στην Ανάληψη του Κυρίου , χτισμένο πιο πάνω απ' τον συνοικισμό Καλλιθέα . Η λέξη Ρ' ξτόπλου , κατά μία εκδοχή , παράγεται από τις λέξεις ρίξε + όπλο . Επειδή , επί τουρκοκρατίας , απαγορεύονταν οι κωδωνοκρουσίες , όταν έφερναν στο χωριό ιερά λείψανα Αγίων , για να πληροφορηθούν οι χωριανοί να βγουν να τα προϋπαντήσουν , έριχναν οι εκκλησιαστικοί επίτροποι ομοβροντίες όπλων από εκείνο το εκκλησιάκι . Η παράδοση αναφέρει ότι το 1907 , την ημέρα της Ανάληψης , δε λειτούργησε το ξωκλήσι . Το απόγευμα έβρεξε τόσο πολύ με αποτέλεσμα να κατεβάσει ο Ξερόλακκας , να σπάσει το ανάχωμα κάτω από την Ανάληψη και να πλημμυρίσει το χωριό . Από τότε , κάθε χρόνο λειτουργείται και στο τέλος της λειτουργίας ο καφές και το αγνό τοίπουρο είναι απαραίτητη προσφορά στον κόσμο .

Αγία Παρασκευή Πλάκες

Παλιό , από την εποχή της Τουρκοκρατίας , αχρονολόγητη . Δεν έχει τοιχογραφίες , μόνο φορητές εικόνες , οι παλιές ζωγραφισμένες από τον Χαρίσιο Τσιουκαρδάνη . Είναι ένα γραφικό ξωκλήσι , με νάρθηκα , μέσα σε πυκνή βλάστηση και μπορείς να το αντιληφθείς μόνο αν πλησιάσεις κοντά . Είναι γνωστό και ως Αγία Παρασκευή « τ' Κλασή » .

Με το χτίσιμο της εκκλησίας συνδέεται ένας θρύλος :

« Κάποιος παππούς , πότιζε το χωράφι του , νύχτα , εκεί που είναι τώρα το ξωκλήσι . Κάποια στιγμή τον πήρε ο ύπνος και είδε την Αγία Παρασκευή που του είπε , να μην αφήνει το νερό να τρέχει και να σπαταλιέται . Ο παππούς δεν κατάλαβε την Αγία και ξανακοιμήθηκε . Τον ξυπνάει η Αγία Παρασκευή πάλι και αφού του αποκαλύφθηκε , του ζήτησε να χτίσει μια εκκλησία εκεί . Αυτός της παραπονέθηκε πως ήταν φτωχός και δε θα μπορούσε να κάνει το θέλημά της .

Η Αγία του έδωσε την ευλογία της και του υπέδειξε το σημείο . Ο παππούς ξύπνησε αναστατωμένος και πήγε στο σημείο εκείνο που του έδειξε η Χάρη της και βρήκε ένα σημάδι . Έτσι με τη βοήθεια των Βελβεντινών έχτισε το εκκλησιάκι » .

Η Αγία Παρασκευή ήταν προστάτιδα των οφθαλμών , γι αυτό όσοι υπέφεραν από πονόματο , στη γιορτή της , Μεταλάμβαναν και άλειφαν τα βλέφαρα με λάδι από το καντήλι Της . Γιορτάζει στις 26 Ιουλίου .

Το εκκλησάκι του **Αγίου Γεωργίου** πρέπει να χτίστηκε ανάμεσα στο 1890 με 1895 περίπου από την οικογένεια Τσιτσιρική που έχτιζαν εκκλησίες στην περιοχή. Στο κτήμα που χτίστηκε υπήρχε ένα πέτρινο προσκυνητάρι με την εικόνα του Αγίου Γεωργίου. Ήταν πέτρινη και αγιογραφημένη. Ένα ωραίο βυζαντινό ξωκλήσι. Στις 23 - 12 - 1943 το έκαψαν οι Γερμανοί. Παραμονές Χριστουγέννων. Σώθηκε μέσα στο Άγιο Βήμα η Πλατυτέρα κι ένα μικρό κομμάτι από το βοτσαλωτό δάπεδο. Τίποτα άλλο. Κάθε Σάββατο ανέβαινε από το χωριό κάποιος από την οικογένεια και άναβε τα καντήλια. Είχε όμως και άλλη μια φροντίδα. Έπρεπε να γεμίσει με φρέσκο δροσερό νερό τις δύο στάμνες από τη βρύση που έτρεχε πίσω από την εκκλησία για να ξεδιψούν οι Καταφυγιώτες που πενούσαν από εκεί για να ξαποστάσουν και να ανάψουν το κερί τους στον Άγιο.

Ευανθία Τσιτσιρική